

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 30. kesäkuuta 2023
(OR. en)

11145/23

ECOFIN 670
UEM 204
SOC 496
EMPL 347
COMPET 691
ENV 770
EDUC 283
RECH 315
ENER 406
JAI 916
GENDER 147
ANTIDISCRIM 141
JEUN 185
SAN 422

ILMOITUS

Lähtettäjä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto

Ed. asiak. nro: 9840/1/23 REV 1

Kom:n asiak. nro: COM(2023) 615 final

Asia: NEUVOSTON SUOSITUS Liettuan vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Liettuan vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena edellä mainittu, komission ehdotukseen COM(2023) 615 final perustuva, neuvoston ja Eurooppa-neuvoston käsittelemä ehdotus neuvoston suositukseksi.

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu ... päivänä ...kuuta ...,

Liettuan vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Liettuan vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä talouspolitiikan valvonnan ja yhteensovittamisen tehostamisesta 7 päivänä heinäkuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97¹ ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011² ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

¹ EYVL L 209, 2.8.1997, s. 1.

² EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25.

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241³, jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, jäljempänä 'tukiväline', tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Tukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään taloudellista ja osallistavaa elpymistä sekä kestävien ja kasvua edistävien uudistusten ja investointien toteuttamista, erityisesti sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamista, joilla tuetaan vihreää ja digitaalista siirtymää sekä vahvistetaan jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokykyä. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista. Tukivälineen mukainen enimmäisrahoitusosuus jäsenvaltiota kohti päivitettiin 30 päivänä kesäkuuta 2022 asetuksen (EU) 2021/241 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17).

- (2) Komissio hyväksyi 22 päivänä marraskuuta 2022 vuotuisen selvityksen kestävästä kasvusta 2023; tämä käynnisti vuoden 2023 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalaisen ohjausjakson. Eurooppa-neuvosto hyväksyi 23 päivänä maaliskuuta 2023 vuotuisen kestävä kasvun selvityksen 2023 painopisteet, jotka keskittyvät kilpailukykyisen kestävyuden neljän ulottuvuuden ympärille. Komissio antoi 22 päivänä marraskuuta 2022 lisäksi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella laadittavan vuoden 2023 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Liettua kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi samana päivänä myös lausunnon Liettuan vuoden 2023 alustavasta talousarviosuunnitelmasta. Komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi sekä ehdotuksen vuoden 2023 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta⁴, jäljempänä 'euroaluetta koskeva vuoden 2023 suositus', 16 päivänä toukokuuta 2023 ja yhteisen työllisyysraportin 13 päivänä maaliskuuta 2023.
- (3) Unionin talouksien häiriönsietokyky on osoittautunut erinomaiseksi, mutta geopoliittisen tilanteen vaikutus on edelleen negatiivinen. Samalla kun unioni pysyy vakaasti Ukrainan rinnalla, sen talous- ja sosiaalipolitiikassa keskitytään lyhyellä aikavälillä vähentämään energiasokkien negatiivista vaikutusta haavoittuvassa asemassa oleviin kotitalouksiin ja yrityksiin sekä keskipitkällä aikavälillä jatkamaan toimia vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseksi, kestävä ja osallistavan kasvun tukemiseksi, makrotalouden vakauden turvaamiseksi ja häiriönsietokyvyn parantamiseksi. Lisäksi keskitytään vahvasti unionin kilpailukykyyn ja tuottavuuden parantamiseen.

⁴ Neuvoston suositus, annettu 16 päivänä toukokuuta 2023, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C 180, 23.5.2023, s. 1).

- (4) Komissio antoi 1 päivänä helmikuuta 2023 tiedonannon ”Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle”, jäljempänä ’Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma’. Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman tavoitteena on parantaa unionin nettonollateollisuuden kilpailukykyä ja tukea nopeaa siirtymistä ilmastoneutraaliuteen. Se täydentää käynnissä olevia Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan ja REPowerEU-suunnitelmaan kuuluvia toimia. Sen tavoitteena on myös luoda suotuisampi ympäristö, jotta voidaan lisätä unionin kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavien nettonollateknologioiden ja -tuotteiden tuotantokapasiteettia unionissa sekä varmistaa kriittisten raaka-aineiden saatavuus muun muassa monipuolistamalla hankintoja, hyödyntämällä jäsenvaltioiden geologisia luonnonvaroja asianmukaisesti ja maksimoimalla raaka-aineiden kierrätys. Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma rakentuu seuraavien neljän pilarin varaan: ennakoitava ja yksinkertaistettu sääntely-ympäristö, rahoituksen saannin nopeuttaminen, osaamisen parantaminen ja avoin kauppa häiriönsietokykyisten toimitusketjujen luomiseksi. Komissio antoi lisäksi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon ”EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen”, jonka perustana on yhdeksän toisiaan vahvistavaa tekijää ja tavoite pyrkiä luomaan kasvua edistävä sääntelykehys. Tiedonannossa määritetään ensisijaisia politiikkoja, joilla pyritään aktiivisesti saamaan aikaan unionin ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä edistäviä rakenteellisia parannuksia, oikein kohdennettuja investointeja ja sääntelytoimia. Jäljempänä esitettävillä suosituksilla edesautetaan kyseisiin ensisijaisiin politiikkoihin liittyviä toimia.
- (5) Vuonna 2023 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyi edelleen tukiväliseen täytäntöönpanon mukaisesti. Elpymis- ja palautumissuunnitelmien täytäntöönpano kaikilta osin on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson mukaisen politiikan ensisijaisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat kytkeytyvät kaikkiin viime vuosina annettuihin asiaankuuluviin maakohtaisiin suosituksiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020 ja 2022 maakohtaiset suositukset ovat yhtä lailla tärkeitä tarkistettaessa, päivitettäessä tai muutettaessa elpymis- ja palautumissuunnitelmia asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

- (6) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435⁵, jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään nopeassa tahdissa poistamaan unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja unionin energihuollon monipuolistamista sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. REPowerEU-asetuksessa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus lisätä kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiinsa uusi REPowerEU-luku, jotta ne voivat rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka auttavat saavuttamaan REPowerEU-tavoitteet. Kyseiset uudistukset ja investoinnit auttavat myös parantamaan unionin nettonollateollisuuden kilpailukykyä, kuten Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelmassa hahmotellaan, ja niiden energiaan liittyvien maakohtaisten suositusten noudattamista, joita jäsenvaltioille on annettu vuonna 2022 ja annetaan tarvittavilta osin myös vuonna 2023. REPowerEU-asetuksessa otetaan käyttöön uusi rahoitustuen luokka, jota ei makseta takaisin; tuki asetetaan jäsenvaltioiden saataville elpymis- ja palautumissuunnitelmiin kuuluvien uusien energiaan liittyvien uudistusten ja investointien rahoittamiseksi.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1).

(7) Komissio hyväksyi 8 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon, jossa annetaan finanssipoliittista ohjausta vuodeksi 2024, jäljempänä ’8 päivänä maaliskuuta annettu tiedonanto’. Sillä pyritään tukemaan jäsenvaltioiden vakaus- ja lähentymisohjelmien valmistelua ja sitä kautta vahvistamaan politiikan koordinoitua. Komissio muistutti, että vakaus- ja kasvusopimuksen yleisen poikkeuslausekkeen soveltamisesta luovutaan vuoden 2023 lopussa. Vuosiksi 2023 ja 2024 komissio vaati finanssipolitiikkaa, jolla varmistetaan keskipitkän aikavälin velkakestävyys ja lisätään potentiaalista kasvua kestäväällä tavalla, ja kehotti jäsenvaltioita esittämään vuoden 2023 vakaus- ja lähentymisohjelmissaan, miten niiden finanssipoliittisilla suunnitelmilla varmistetaan, että perussopimuksessa asetettua 3 prosentin viitearvoa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) noudatetaan ja varmistetaan uskottava ja jatkuva velan vähentäminen tai velan pitäminen maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä. Komissio myös kehotti jäsenvaltioita luopumaan asteittain kansallisista finanssipoliittisista toimenpiteistä, joita on otettu käyttöön kotitalouksien ja yritysten suojelemiseksi energian hintasokilta, alkaen vähiten kohdennetuista toimenpiteistä. Se totesi, että jos tukitoimenpiteitä on tarpeen jatkaa energian hintojen uusien nousupaineiden vuoksi, jäsenvaltioiden olisi kohdennettava tällaiset toimenpiteet haavoittuviin kotitalouksiin ja yrityksiin paremmin. Komissio totesi, että julkista taloutta koskevat suositukset kvantifioitaisiin ja eriytettäisiin. Lisäksi, kuten linjauksista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi 9 päivänä marraskuuta 2022 annetussa komission tiedonannossa ehdotetaan, julkista taloutta koskevat suositukset laadittaisiin nettomääräisten perusmenojen pohjalta. Komissio suositti, että kaikki jäsenvaltiot edelleen suojaavat kansallisesti rahoitetut investoinnit ja varmistavat tukivälineen ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön, ottaen huomioon erityisesti vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä selviytymiskykyyn liittyvät tavoitteet. Komissio totesi aikovansa ehdottaa neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen käynnistämistä keväällä 2024 vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen.

- (8) Komissio esitti 26 päivänä huhtikuuta 2023 lainsäädäntöehdotuksia, joilla unionin talouden ohjausjärjestelmää koskevat säännöt uudistetaan kattavasti. Ehdotusten keskeisenä tavoitteena on vahvistaa julkisen velan kestävyyttä ja edistää kestävä ja osallistavaa kasvua kaikissa jäsenvaltioissa uudistusten ja investointien avulla. Komission ehdotusten tavoitteena on parantaa kansallista sitoutumista, yksinkertaistaa ohjausjärjestelmää ja lisätä keskipitkän aikavälin painotusta sekä vahvistaa ja johdonmukaistaa toteuttamisen valvontaa. Suuntaviivoista EU:n talouden ohjausjärjestelmän uudistamiseksi 14 päivänä maaliskuuta 2023 annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti tavoitteena on, että lainsäädäntötyö saadaan päätökseen vuonna 2023.
- (9) Liettua toimitti 14 päivänä toukokuuta 2021 komissiolle asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan nojalla elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 20 päivänä heinäkuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä⁶. Rahoituserien maksamisen ehtona on, että komissio on hyväksynyt asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti päätöksen, jossa todetaan, että Liettua on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

⁶ ST 10477/2021 INIT; ST 10477/2021 ADD 1.

- (10) Liettua toimitti vuoden 2023 kansallisen uudistusohjelmansa 27 päivänä huhtikuuta 2023 ja vuoden 2023 vakausohjelmansa 28 päivänä huhtikuuta 2023 asetuksen (EY) N:o 1466/97 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Ohjelmat on arvioitu yhdessä, jotta niiden keskinäiset yhteydet on voitu ottaa huomioon. Asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti vuoden 2023 kansallisessa uudistusohjelmassa otetaan huomioon myös Liettuan puolivuositainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.
- (11) Komissio julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023 Liettuaa koskevan vuoden 2023 maaraportin. Siinä arvioidaan Liettuan edistymistä neuvoston vuosina 2019–2022 hyväksymien asianomaisten maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Liettua on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Kyseisen analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ei vastata tai joihin vastataan vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Liettuan edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien unionin yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

- (12) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Liettuasta perusteellisen tarkastelun, jonka tulokset se julkaisi 24 päivänä toukokuuta 2023. Komission päätelmä oli, että Liettualla ei ole makrotalouden epätasapainoja. Erityisesti hintakilpailukyyn, ulkoiseen tasapainoon ja asuntojen hintakehitykseen liittyvät heikkoudet ovat viime aikoina lisääntyneet, mutta ne näyttävät yleisesti ottaen olevan tällä hetkellä hallinnassa. Energian hintasokki vaikutti voimakkaasti talouteen, ja inflaatio kiihtyi nopeasti. Liettuan kilpailukyyn ennustetaan kuitenkin elpyvän hitaasti, kun energian hinnat laskevat. Vaihtotase heikkeni huomattavasti vuonna 2022 energian tuontihintojen nousun vuoksi, mutta sen ennakoidaan tänä vuonna olevan lähellä tasapainoa. Tulevaisuudessa lievä vaihtotaseen alijäämä ei vaaranna ulkoista kestävyyttä, kun otetaan huomioon Liettuan hyvä rahoitustilanne. Jos inflaatio ja palkkapaineet kuitenkin jatkuvat, ne uhkaavat heikentää Liettuan kilpailukykyä, varsinkin kun pohjainflaatio on selvästi euroalueen keskiarvoa korkeampi. Asuntojen hinnat ovat nousseet voimakkaasti pandemian jälkeen, mutta yliarvostuksesta ei ole merkkejä. Nyt hinnat ovat palaamassa maltillisemmalle tasolle koronnostojen ja meneillään olevan talouden taantumun seurauksena. Lisäksi kotitalouksien velkaantuminen on vähäistä, ja pankkisektori on hyvin pääomitettu, erittäin kannattava ja sen järjestämättömien lainojen määrä on alhainen. Poliittiset toimintaedellytykset ovat kaiken kaikkiaan suotuisat. Havaituista heikkouksista aiheutuvia riskejä voitaisiin kuitenkin vähentää joillakin uusilla toimintapolitiikoilla. Suhdanteita tasoittavan finanssipolitiikan ja makrovakauspoltiikan jatkaminen ja tarvittaessa vahvistaminen olisikin tässä suhteessa tärkeää. Samaan aikaan keskittymällä enemmän kilpailun edistämiseen kotimarkkinoilla ja työvoiman tarjonnan laadun ja määrän parantamiseen tähtäävällä politiikalla voitaisiin auttaa hallitsemaan hinta- ja yksikkötyökustannuspaineita.
- (13) Eurostatin vahvistamien tietojen mukaan Liettuan julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2021 oli 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistui 0,6 prosenttiin vuonna 2022, ja julkinen velka, joka vuoden 2021 lopussa oli 43,7 prosenttia suhteessa BKT:hen, laski vuoden 2022 loppuun mennessä 38,4 prosenttiin.

- (14) Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet finanssipoliittiset toimenpiteet, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi. Vuonna 2022 yksi tällainen verokertymää vähentävä finanssipoliittinen toimenpide oli kotitalouksille maksetut kaukolämmön alv-hyvitykset, kun taas menoja lisääviä finanssipoliittisia toimenpiteitä olivat muun muassa kotitalouksien ja muiden kuin kotitalouksien sähkötariffeihin ja kotitalouksien maakaasutariffeihin sovelletut hintakatot sekä korkeista energian hinnoista kärsivillä aloilla toimiville yrityksille myönnetyt tuet. Komissio arvioi, että kyseisistä toimenpiteistä julkiselle taloudelle vuonna 2022 aiheutuneet nettokustannukset olivat 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden rahoitusasemaan ovat vaikuttaneet myös Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäisen suojelun tarjoamisen talousarviokustannukset, joiden arvioidaan olleen 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022. Samaan aikaan covid-19-kriisiin liittyvien väliaikaisten hätätoimenpiteiden arvioidut kustannukset laskivat 0,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2022, kun ne vuonna 2021 olivat 0,6 prosenttia.
- (15) Neuvosto suositti⁷ 18 päivänä kesäkuuta 2021, että Liettua varmistaa, että finanssipoliitiikan viritys on vuonna 2022 edelleen kasvua tukeva, elpymis- ja palautumistukivälineen tarjoama sysäys mukaan lukien, ja jatkaa kansallisesti rahoitettavia investointeja. Lisäksi neuvosto suositti, että Liettua pitää kansallisesti rahoitettavien juoksevien menojen kasvun hallinnassa.

⁷ Neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2021, jolla annetaan neuvoston lausunto Liettuan vuoden 2021 vakausohjelmasta (EUVL C 304, 29.7.2021, s. 68).

- (16) Komission arvioiden mukaan finanssipolitiikan viritys⁸ oli vuonna 2022 kiristävä (0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen), mikä oli asianmukaista tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Neuvoston suosituksen mukaisesti Liettua jatkoi elpymisen tukemista tukivälineestä rahoitettavilla investoinneilla. Tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot olivat 1,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022 (1,3 % suhteessa BKT:hen vuonna 2021). Kansallisesti rahoitettavilla investoinneilla oli finanssipolitiikan viritukseen neutraali vaikutus⁹. Näin ollen Liettua on neuvoston suosituksen mukaisesti jatkanut kansallisesti rahoitettavia investointeja. Kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman uusia tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritukseen kiristävä 0,9 prosenttiyksikön vaikutus. Näin ollen Liettua on pitänyt kansallisesti rahoitettavien juoksevien menojen kasvun riittävästi kurissa.
- (17) Vuoden 2023 vakausohjelmaan sisältyvien julkisen talouden kehitysarvioiden perustana oleva makrotalouden skenaario on komission kevään 2023 talousennusteen mukainen vuonna 2023 ja sen jälkeen. Hallitus ennakoii reaalisen BKT:n kasvavan 0,5 prosenttia vuonna 2023 ja 3,0 prosenttia vuonna 2024. Komission kevään 2023 talousennusteessa reaalisen BKT:n kasvu on vuonna 2023 sama, eli 0,5 prosenttia, ja vuonna 2024 hieman heikompaa, 2,7 prosenttia, mikä johtuu pääasiassa siitä, että kulutuksen ja investointien ennustetaan kasvavan hitaammin vuonna 2024.

⁸ Finanssipolitiikan viritystä mitataan perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) muutoksena suhteessa keskipitkän aikavälin potentiaaliseen kasvuun. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on otettu mukaan tukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla unionin varoilla rahoitettavat menot. Lisätietoja on julkisen talouden tilastotaulukoiden laatikossa 1.

⁹ Muilla kansallisesti rahoitetuilla pääomamenoilla oli elvyttävä vaikutus, joka oli 0,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen.

- (18) Hallitus odottaa vuoden 2023 vakausohjelmassaan, että julkisen talouden alijäämä kasvaa 2,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Tämä kasvu vuonna 2023 johtuu pääasiassa menoja lisäävistä toimenpiteistä, joilla pyritään tukemaan pienituloisia kotitalouksia (kuten sosiaalietuuksien ja eläkkeiden korotukset), sekä arvioiduista pienemmistä verotuloista ja sosiaaliturvamaksuista (suhteessa BKT:hen). Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velka, joka oli vuoden 2022 lopussa 38,4 prosenttia suhteessa BKT:hen, supistuu vuoden 2023 loppuun mennessä 37,8 prosenttiin. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on 1,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023. Se on pienempi kuin vuoden 2023 vakausohjelmassa ennakoitu alijäämä, mikä johtuu pääasiassa sosiaaliturvamaksujen ennakoitua suuremmasta määrästä ja julkisten väliuotekäyttö- ja investointimenojen ennakoitua hieman pienemmästä määrästä. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuoden 2023 lopussa on komission kevään 2023 talousennusteessa pienempi, 37,1 prosenttia. Ero johtuu pienemmästä ennakoidusta julkisen talouden alijäämästä.

- (19) Toimenpiteiden, joita on toteutettu energian hinnannousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi, odotetaan edelleen vaikuttavan julkisen talouden rahoitusasemaan vuonna 2023. Kyse on toimenpiteistä, joita on jatkettu vuodesta 2022 (muun muassa kotitalouksien ja muiden kuluttajien sähkö- ja maakaasutariffeihin sovelletut hintakatot). Tukitoimenpiteiden nettokustannukset julkiselle taloudelle vuonna 2023 ovat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 0,7 prosenttia suhteessa BKT:hen¹⁰. Vuoden 2023 toimenpiteet eivät vaikuta energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille tai yrityksille kohdennetuilta, eikä niillä säilytetä energian kysynnän vähentämiseen ja energiatehokkuuden lisäämiseen kannustavaa hintasignaalia. Sen vuoksi ei ole kohdennettuja tukitoimenpiteitä, jotka olisi otettava huomioon 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen¹¹ noudattamisen arvioinnissa. Kustannusten, joita Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden tilapäinen suojele aiheuttaa julkiselle taloudelle, ennakoidaan pysyvän vakaana vuonna 2023 eli 0,3 prosentissa suhteessa BKT:hen.
- (20) Neuvosto suositti¹² 12 päivänä heinäkuuta 2022 antamassaan suosituksessa, että Liettua toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen kanssa, kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Liettuan olisi samanaikaisesti oltava valmiina mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Liettualle suositettiin myös, että se lisää julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, ottaen huomioon REPowerEU-aloite, muun muassa tukivälineen ja muiden unionin varojen avulla.

¹⁰ Luku kuvaa toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, mukaan lukien juoksevat tulot ja menot sekä mahdolliset pääomamenoja koskevat toimenpiteet.

¹¹ Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Liettuan vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Liettuan vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 120).

¹² Liettuan potentiaalisen tuotannon kasvu, jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, keskipitkällä aikavälillä (kymmenen vuoden keskiarvo) on komission kevään 2023 talousennusteen perusteella nimellisin luvuin arviolta 14,0 prosenttia.

(21) Vuonna 2023 finanssipolitiikan viritys on komission kevään 2023 talousennusteen mukaan elvyttävä (-0,8 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio on korkea. Vuonna 2022 finanssipolitiikan viritys oli kiristävä (+0,9 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) ennakoitaan olevan finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 kiristävä vaikutus, joka on 0,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen. Yhteenvetona voidaan todeta, että kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen ennakoitu kasvu on 12 päivänä heinäkuuta 2022 annetun neuvoston suosituksen mukainen. Tukivälineen avustuksilla ja muilla unionin varoilla rahoitettavien menojen ennakoitaan olevan 2,0 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023, ja kansallisesti rahoitettavilla investoinneilla ennakoitaan olevan finanssipolitiikan viritykseen elvyttävä vaikutus, joka on 0,1 prosenttiyksikköä¹³. Sen vuoksi Liettua aikoo rahoittaa lisäinvestointeja tukivälineestä ja muista unionin varoista, ja sen ennakoitaan myös jatkavan kansallisesti rahoitettuja investointeja. Liettua aikoo rahoittaa julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen. Esimerkkeinä voidaan mainita investoinnit paikallisten uusiutuvien energialähteiden kehittämiseen ja sähkön varastointi-infrastruktuurin asentamiseen, mikä helpottaa Liettuan pyrkimyksiä irrottautua sähköverkosta, joka on synkronoitu Venäjän ja Valko-Venäjän järjestelmien kanssa. Kyseiset investointihankkeet rahoitetaan osittain tukivälineestä ja muilla unionin varoilla.

¹³ Muilla kansallisesti rahoitetuilla pääomamenoilla ennakoitaan olevan elvyttävä vaikutus, joka on 0,2 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen.

- (22) Vuonna 2024 julkisen talouden alijäämän odotetaan vuoden 2023 vakausohjelman mukaan supistuvan 1,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä supistuminen vuonna 2024 johtuu pääasiassa energian hinnan nousun taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten lieventämiseksi toteutettujen toimenpiteiden asteittaisesta lopettamisesta. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velan odotetaan supistuvan vuoden 2024 loppuun mennessä 37,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 1,4 prosenttia vuonna 2024. Tämä on pienempi kuin vuoden 2023 vakausohjelmassa ennakoitu määrä, mikä johtuu pääasiassa julkisten välituotekäyttömenojen pienemmästä määrästä ja nimellisen BKT:n vahvistumisesta. Julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuoden 2024 lopussa on komission kevään 2023 talousennusteessa pienempi, 36,6 prosenttia.
- (23) Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan useimmista energiatukitoimenpiteistä luovutaan asteittain vuonna 2024. Myös komission oletuksena on, että lähes kaikki energiatukitoimenpiteet lopetetaan asteittain (nettokustannusten ennakoitua olevan 0,1 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024). Kyseiset arviot perustuvat oletukseen, jonka mukaan energian hinnat eivät nouse uudelleen.
- (24) Liettua aikoo vuoden 2023 vakausohjelman mukaan saavuttaa vuonna 2023 julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen eli rakenteellisen rahoitusaseman, joka on – 1,0 prosenttia suhteessa BKT:hen¹⁴, ja säilyttää sen koko jäljellä olevan ohjelmakauden ajan. Komission kevään 2023 talousennusteen mukaan rakenteellisen rahoitusaseman odotetaan olevan -0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja -0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024, mikä ylittää julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteen. Varovainen finanssipolitiikka vuonna 2024 auttaa myös alentamaan pohjainflaatiota, joka on selvästi yli euroalueen keskiarvon ja voi jatkuessaan johtaa kilpailukyvyn heikkenemiseen.

¹⁴ Komission yhteisesti sovittujen menetelmien mukaisesti uudelleen laskema rakenteellinen rahoitusasema (suhdannekorjattu rahoitusasema, josta on vähennetty kertaluonteiset ja väliaikaiset toimenpiteet), jonka mukaan rakenteellinen alijäämä on 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja 0,2 prosenttia vuonna 2024.

- (25) Olettaen, että politiikka säilyy muuttumattomana, kansallisesti rahoitetut nettomääräiset perusmenot kasvavat komission kevään 2023 talousennusteen mukaan 2,7 prosenttia vuonna 2024.
- (26) Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkiset investoinnit supistuvat vuosien 2023 ja 2024 välisenä aikana 4,0 prosentista suhteessa BKT:hen 3,9 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä väheneminen heijastaa sekä kansallisesti rahoitettujen että unionin rahoittamien investointien vähenemistä.
- (27) Vuoden 2023 vakausohjelmassa esitetään julkisen talouden keskipitkän aikavälin kehitysura vuoteen 2026 saakka. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden alijäämän odotetaan supistuvan asteittain 1,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2025 ja 0,9 prosenttiin vuoteen 2026 mennessä. Julkisen talouden alijäämän ennakoidaan näin ollen pysyvän alle 3 prosentissa suhteessa BKT:hen ohjelmakauden aikana. Vuoden 2023 vakausohjelman mukaan julkisen talouden velka kasvaa siten, että se on vuoden 2024 lopussa 37,7 prosenttia suhteessa BKT:hen ja vuoden 2026 loppuun mennessä 38,6 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(28) Liettuan verotulot suhteessa BKT:hen ovat huomattavasti alle unionin keskiarvon, mikä rajoittaa terveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja yleiseen julkishallintoon käytettävissä olevaa rahoitusta. Arvonlisäverovaje (odotettujen alv-tulojen ja kannetun alv:n välinen ero) on edelleen unionin suurimpia, vaikka alustavien arvioiden mukaan se on saattanut pienentyä merkittävästi vuonna 2021. Kasvun kannalta vähemmän haitallisiin veroihin kuuluvista kiinteistöveroista saatavat tulot olivat vuonna 2021 vain 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen, mikä on noin seitsemän kertaa vähemmän kuin unionissa keskimäärin. Liettuan keräämät yhtiöverot olivat puolet unionin keskiarvosta (suhteessa BKT:hen), sen liikenneverot olivat unionin alhaisimpia ja se on yksi harvoista jäsenvaltioista, joissa ei kanneta vuotuista autoveroa. Julkiset sosiaaliturvamenot kasvoivat vuosina 2015–2021 mutta ovat edelleen huomattavasti alle unionin keskiarvon. Tämä näkyy sosiaalietuuksien suhteellisen alhaisena tasona ja rajallisena kattavuutena; esimerkiksi vanhuuseläkkeet ovat unionin alhaisimpia suhteessa työtuloihin. Yleiseen julkishallintoon käytettävät menot ovat erityisen alhaiset, sillä siihen osoitetaan lähes puolet vähemmän rahoitusta (prosentteina BKT:sta) kuin unionissa keskimäärin. Terveydenhuollon riittämättömät taloudelliset resurssit johtavat pitkiin odotusaikoihin ja merkittäviin täyttämättömiin lääketieteellisen hoidon tarpeisiin, korkeisiin kustannuksiin potilaille ja siihen, että terveydenhuollon ammattilaisille ei pystytä tarjoamaan kilpailukykyistä palkkaa. Vuosina 2021–2023 Liettua toteutti useita merkittäviä pysyviä menopuolen toimenpiteitä (kuten julkisen sektorin palkkojen, eläkkeiden ja muiden sosiaalietuuksien korotukset), joita ei kompensoida riittävästi vastaavilla tulopuolen toimenpiteillä, mikä saattaa vaarantaa Liettuan julkisen talouden kestävyyspitkällä aikavälillä.

(29) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpano on hyvässä vauhdissa. Liettua toimitti ensimmäisen maksupyynnön 30 päivänä marraskuuta 2022, ja komissio antoi myönteisen arvion 31:stä kaikkiaan 33 välitavoitteesta, jotka kattavat kuusi suunnitelman seitsemästä osa-alueesta. Kahden verouudistuksiin liittyvän välitavoitteen osalta katsottiin, ettei niitä ole saavutettu tyydyttävästi. Komissio on sen vuoksi käynnistänyt maksujen keskeyttämismenettelyn, joka antaa Liettualle lisää aikaa näiden välitavoitteiden saavuttamiseen. Liettua kuitenkin saa tyydyttävästi saavutetuista välitavoitteista 542,3 miljoonan euron maksun (ennakkomaksut pois luettuina). Energian ja rakennusmateriaalien hintojen nousuun liittyvien objektiivisten olosuhteiden sekä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttamien toimitusrajoitusten vuoksi Liettua aikoo esittää suunnitelmaansa muutoksia sekä REPowerEU-luvun sisällyttämistä nopeuttaakseen talouden hiilestä irtautumista ja vähentääkseen riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Asetuksen (EU) 2021/241 14 artiklan 6 kohdan mukaisesti Liettua ilmoitti 30 päivänä maaliskuuta 2023 aikomuksestaan hakea 1 800 000 000 euroa täydentävää lainatukea tukivälineestä. Uuden REPowerEU-luvun nopea sisällyttäminen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan antaa mahdollisuuden rahoittaa lisä uudistuksia ja -investointeja, jotka tukevat Liettuan strategisia tavoitteita energian ja vihreän siirtymän alalla. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen ja tosiasiallinen osallistuminen on edelleen tärkeää, jotta elpymis- ja palautumissuunnitelman ja sitä laajemman muun talous- ja työllisyyspolitiikan täytäntöönpano onnistuu ja jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen politiikan yleiseen linjaan.

- (30) Komissio hyväksyi kaikki Liettuan koheesipolitiikan ohjelma-asiakirjat vuonna 2022. Koheesipolitiikan ohjelmien nopea täytäntöönpano, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, REPowerEU-luku mukaan lukien, ja luo sen kanssa synergiaa, on keskeinen tekijä vihreän ja digitaalisen siirtymän aikaansaamisen, taloudellisen ja sosiaalisen häiriönsietokyvyn parantamisen ja Liettuan alueiden tasapainoisen kehittymisen kannalta.
- (31) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin vastataan elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja koheesipolitiikan ohjelmilla, Liettualla on useita haasteita, jotka liittyvät terveydenhuoltojärjestelmään, sosiaalipalveluihin ja sosiaaliseen asuntotarjontaan sekä energiaan ja vihreään siirtymään.
- (32) Liettuan elinajanodote on unionin alhaisimpia. Ehkäistävässä ja terveydenhuollon keinoin vältettävissä oleva kuolleisuus on Liettuassa edelleen korkea verrattuna unionin keskiarvoon. Lisäksi vältettävissä olevien sairaalajaksojen määrä on suuri, ja Liettuan itsemurhakuolleisuus on unionin korkein. Tämä korostaa tarvetta tehostaa Liettuan terveydenhuoltoa ja lisätä ennaltaehkäiseviä terveydenhuoltotoimenpiteitä. Terveydenhuollon ongelmia pahentavat työvoimapula, osaamisen kohtaanto-ongelmat ja terveydenhuollon ammattilaisten epätasainen jakautuminen, mikä rajoittaa perusterveydenhuollon saatavuutta ja tarjontaa. Tältä osin Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyy merkittäviä toimenpiteitä, kuten sairaalaverkoston ja ensihoidon uudistus sekä investoinnit terveydenhuoltolaitosten nykyaikaistamiseen ja infrastruktuurin rakentamiseen tartuntatautien klusterikeskuksia varten. Näiden toimenpiteiden odotetaan auttavan vastaamaan joihinkin keskeisiin haasteisiin, kun ne on pantu täytäntöön. Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden ohella tarvitaan kuitenkin lisätoimia perusterveydenhuollon vahvistamiseksi, ennaltaehkäisevän hoidon laajentamiseksi sekä terveydenhuoltojärjestelmän kestävyuden parantamiseksi.

- (33) Sosiaalipalvelujen suunnittelua ja tarjoamista haittaa se, että kunnat eivät ota kansalaisjärjestöjä riittävästi mukaan toimintaan ja että sosiaaliturvan ja koulutustoimien integrointi aktiiviseen työvoimapolitiikkaan erityisesti työttömiä varten on edelleen riittämätöntä. Liettuassa tapahtui tältä osin jonkin verran edistystä, kun eräissä kunnissa toteutetut työttömille tarkoitettuja integroituja palveluja koskevat pilottihankkeet saatiin päätökseen ja kaikille kunnille annettiin suositus soveltaa näiden hankkeiden menetelmiä työllisyysedistämishjelmissään vuodesta 2023 alkaen. Vaikka tämä on askel oikeaan suuntaan, toimenpiteiden vaikutukset eivät vielä ole selvillä ja lisätoimia tarvitaan. Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää lisäksi tärkeitä toimenpiteitä, kuten vähimmäistulojärjestelmän ja vero- ja etuusjärjestelmän uudistuksen sekä työttömyysturvan kattavuuden lisäämisen. Näiden toimenpiteiden odotetaan auttavan vastaamaan joihinkin keskeisiin sosiaaliturvahaasteisiin, kun ne on pantu täytäntöön. Suunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden ohella tarvitaan kuitenkin lisätoimia sosiaalipalvelujen suunnittelun ja tarjonnan parantamiseksi.
- (34) Liettuassa sosiaalisten asuntojen saatavuus on rajallista. Vuoden 2022 lopussa noin 9 700 perhettä (lähes 19 000 henkeä) jonotti sosiaalista asuntoa, ja keskimääräinen jonotusaika oli 5,85 vuotta. Sosiaalisten asuntojen yleinen laatu on edelleen heikko. Vaikka Liettua on toteuttanut joitakin sosiaalisia asuntoja koskevia uudistuksia, kuten yksinhuoltajaperheiden asettaminen etusijalle, tukikelpoisuuden tulo- ja varallisuusrajojen korottaminen ja erityissäännösten ottaminen käyttöön kansallisen hätätilanteen tai karanteenin varalta, ei ole olemassa kokonaisstrategiaa siitä, miten krooniseen asuntopulaan voitaisiin puuttua ja miten sosiaalisten asuntojen laatua voitaisiin parantaa.

(35) Venäjän hyökättyä Ukrainaan Liettua on onnistuneesti luopunut kaasun, öljyn, sähkön ja hiilen tuonnista Venäjältä ja ryhtynyt tuomaan energiaa Klaipėdassa sijaitsevan nestekaasuterminaalin, Būtingėn öljyterminaalin, Liettuan ja Puolan välisen uuden kaasuyhteyden, Liettuan ja Latvian välisen parannetun yhteyden sekä Liettuan ja Puolan, Latvian ja Ruotsin välisten nykyisten sähköverkkojen kautta. Liettuan maakaasun kulutus laski 41 prosenttia elokuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisenä aikana verrattuna saman ajanjakson keskimääräiseen kaasunkulutukseen viiden edellisen vuoden aikana, mikä ylittää neuvoston asetuksessa (EU) 2022/1369¹⁵ säädetyin 15 prosentin vähennystavoitteen. Tämä johtui pääasiassa Liettuan kemianteollisuuden kaasunkysynnän vähenemisestä energian hinnannousun seurauksena. Liettua voi jatkaa kaasun kysynnän tilapäiseen vähentämiseen tähtäviä toimia 31 päivään maaliskuuta 2024 saakka neuvoston asetuksen (EU) 2023/706¹⁶ mukaisesti. Liettua on kuitenkin edelleen erittäin riippuvainen energian tuonnista, sillä se tuo noin kaksi kolmasosaa sähkön kokonaistarpeestaan ja lähes kaiken tarvitsemansa öljyn ja kaasun. Lisäksi öljyn ja kaasun osuus maan energiayhdistelmästä on kolme neljäsosaa.

¹⁵ Neuvoston asetukset (EU) 2022/1369, annettu 5 päivänä elokuuta 2022, koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä (EUVL L 206, 8.8.2022, s. 1).

¹⁶ Neuvoston asetukset (EU) 2023/706, annettu 30 päivänä maaliskuuta 2023, asetuksen (EU) 2022/1369 muuttamisesta kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteille vahvistetun kysynnän vähentämiskauden pidentämiseksi ja niiden täytäntöönpanoa koskevan raportoinnin ja seurannan tehostamiseksi (EUVL L 93, 31.3.2023, s. 1).

- (36) Energian suureen kysyntään vaikuttavat suuri ja vanha ajoneuvokanta, koska julkista liikennettä ja rautateitä käytetään edelleen liian vähän, suuri energiatehottomien rakennusten kanta sekä erittäin energiantensiiviset teollisuudenalat. Teollisuuden osuus kaasun kokonaiskulutuksesta Liettuassa oli 58 prosenttia ennen energiakriisiä. Lisätoimet näiden alojen energiantensiteetin vähentämiseksi edistämällä teollisuuden muutosta ja innovatiivisia tuotantoprosesseja sekä uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen vähentäisivät Liettuan riippuvuutta energian tuonnista. Liettuassa kannustimet valita vähemmän saastuttavia ajoneuvoja ovat edelleen vähäisiä, ja julkinen liikenne on hajanaista ja huonosti koordinoitua. Siksi vähemmän saastuttavien liikennemuotojen edistäminen on edelleen ensisijainen tavoite. Samaan aikaan kerrostalojen peruskorjausaste on edelleen liian alhainen, jotta ilmastoneutraaliustavoitteet voitaisiin saavuttaa tällä alalla vuoteen 2050 mennessä. Tämä osoittaa, että peruskorjauksiin liittyviä menettelyjä ja kannustimia on parannettava ja yksityisen sektorin valmiuksia toteuttaa peruskorjaushankkeita on tuettava. Liettua on edelleen yksi eniten energiaköyhyydestä kärsivistä maista unionissa, ja tilanne voi pahentua entisestään, jos energian hinnat nousevat edelleen ja korjausrakentaminen etenee hitaasti.
- (37) Liettuan sähköverkko, kuten muidenkin Baltian maiden sähköverkot, on edelleen altis häiriöille, koska se on synkronoitu BRELL-verkon kanssa. Liettuan sähköverkon alueellinen synkronointi muun unionin kanssa edistyy, mutta se on vielä saatettava päätökseen (tämän odotetaan tapahtuvan vuoteen 2025 mennessä). Tätä varten tarvitaan yhteistyötä Latvian ja Viron kanssa. Lisäksi Liettua lisää kotimaista energiantuotantoaan: se on jo toteuttanut toimia lupamenettelyjen sujuvoittamiseksi ja uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuotannon edistämiseksi, minkä seurauksena maan aurinko- ja tuulivoiman tuotantokapasiteetti kasvoi merkittävästi vuosina 2020 ja 2021. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä sekä uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden lisäämistä koskevia tavoitetasoja on kuitenkin tarpeen nostaa edelleen, jotta ne vastaisivat 55-valmiuspaketin tavoitteita.

- (38) Vihreän siirtymän kannalta keskeisten alojen ja ammattien työvoimapula ja osaamisvaje, muun muassa valmistusteollisuudessa sekä nettonollatekniologioiden käyttöönotossa ja ylläpidossa, aiheuttavat pullonkauloja nettonollatalouteen siirtymisessä. Korkealaatuiset koulutusjärjestelmät, jotka vastaavat työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin, sekä kohdennetut täydennys- ja uudelleen koulutustoimenpiteet ovat avainasemassa osaamisvajeen vähentämisessä ja työmarkkinoille pääsyn ja työvoiman uudelleen kohdentamisen edistämässä. Hyödynnettävissä olevan työvoiman saamiseksi käyttöön näiden toimenpiteiden on oltava erityisesti sellaisten henkilöiden, alojen ja alueiden ulottuvilla, joihin vihreä siirtymä vaikuttaa eniten. Vuodesta 2015 lähtien avoimien työpaikkojen osuus on kasvanut useimmilla keskeisillä aloilla, kuten rakennusalaalla (0,8 %:sta 1,5 %:iin vuonna 2021) ja valmistuksessa (1,4 %:sta 1,8 %:iin vuonna 2021). Vuonna 2021 se oli kuitenkin edelleen alle unionin keskiarvon, joka oli 3,6 prosenttia rakennusalaalla ja 1,9 prosenttia valmistuksessa. Viime vuosina Liettuassa on raportoitu työvoimapulasta 28 ammatissa, joissa tarvitaan vihreän siirtymän edellyttämiä erityistaitoja tai -tietoa. Vuonna 2022 työvoimapulan raportoitiin rajoittavan tuotantoa erityisesti teollisuudessa ja rakennusalaalla.
- (39) Neuvosto on tutkinut vuoden 2023 vakausohjelman komission tekemän arvioinnin perusteella, ja sen lausunto¹⁷ ilmenee suosituksesta 1.

¹⁷ Asetuksen (EY) N:o 1466/97 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

(40) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto on suosittanut, että euroalueen jäsenvaltiot ryhtyvät – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiansa kautta – toimiin, joiden avulla ne i) säilyttävät velkakestävyuden ja pidättäytyvät laaja-alaisesta kokonaiskysynnän tukemisesta vuonna 2023, kohdentavat korkeiden energian hintojen vaikutuksen lieventämiseksi toteutettavat finanssipoliittiset toimenpiteet paremmin ja selvittävät asianmukaisia tapoja lopettaa tuki energian hintapaineiden vähentyessä, ii) pitävät julkisten investointien määrän korkeana ja edistävät yksityisiä investointeja, joilla tuetaan vihreää ja digitaalista siirtymää, iii) tukevat palkkakehitystä, joka lieventää ostovoiman heikkenemistä, rajoittaen samalla kerrannaisvaikutuksia inflaatioon, parantavat edelleen aktiivista työvoimapolitiikkaa ja korjaavat osaamisvajeita, iv) parantavat liiketoimintaympäristöä ja varmistavat, että yrityksille annettava energiatuki on kustannustehokasta, väliaikaista ja kohdennettu elinkelpoisiin yrityksiin ja että sillä ylläpidetään kannustimia vihreään siirtymään, ja v) säilyttävät makrotalouden vakauden ja seuraavat riskejä sekä jatkavat samalla työtä pankkiunionin viimeistelemiseksi. Liettuan osalta suosituksilla 1, 2, 3 ja 4 myötävaikutetaan euroaluetta koskevassa vuoden 2023 suosituksessa esitettyjen ensimmäisen, toisen ja kolmannen suosituksen täytäntöönpanoon,

SUOSITTAA, että Liettua toteuttaa vuosina 2023 ja 2024 toimia, joilla se

1. purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024; jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, varmistaa, että tällaiset tukitoimenpiteet kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät;

säilyttää julkisen talouden rahoitusaseman vakaana vuonna 2024 ja samalla jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa tukivälineen avustusten ja muiden unionin varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi;

vuoden 2024 jälkeen jatkaa investointeja ja uudistuksia, jotka edistävät kestävämpää kasvua, ja säilyttää keskipitkän aikavälin julkisen talouden rahoitusaseman maltillisella tasolla;

vahvistaa terveydenhuollon ja sosiaaliturvan pitkän aikavälin riittävyyttä ja parantaa yleistä julkishallintoa;
2. jatkaa elpymis- ja palautumissuunnitelmansa vakaata täytäntöönpanoa ja viimeistelee REPowerEU-luvun ripeästi, jotta sen täytäntöönpano voidaan aloittaa nopeasti; jatkaa koheesio politiikan ohjelmien nopeaa täytäntöönpanoa, joka täydentää elpymis- ja palautumissuunnitelmaa ja luo sen kanssa synergiaa;
3. vahvistaa perusterveydenhuoltoa ja laajentaa ennaltaehkäisevää hoitoa muun muassa terveydenhuoltojärjestelmän kestävyuden parantamiseksi; parantaa sosiaalipalvelujen suunnittelua ja tarjontaa; parantaa sosiaalisten asuntojen saatavuutta ja laatua;

4. vähentää edelleen riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja energiantuonnista nopeuttamalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, erityisesti varmistamalla riittävän verkkokapasiteetin ja verkkoon pääsyn, edistämällä teollisuustuotannon muutosta ja hiilestä irtautumista ja lisäämällä julkista ja kestävää liikennettä sekä parantamalla rakennusten energiatehokkuutta myös energiaköyhyyden vähentämiseksi; varmistaa sähköverkkoyhteyksien riittävän kapasiteetin toimitusvarmuuden lisäämiseksi ja jatkaa synkronointia unionin sähköverkon kanssa; lisää panostusta politiikkatoimiin, joiden tarkoituksena on vihreän siirtymän edellyttämien taitojen ja osaamisen tuottaminen ja hankkiminen.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja
